

Az iskolai ámokfutás mint megelőzhető rendészeti kockázat

School Shootings as a Preventable Law Enforcement Risk

SIPOS Péter¹ 

Bevezetés: Az iskolai ámokfutások bár statisztikailag ritkák, súlyos társadalmi hatásuk miatt kiemelt biztonsági kockázatot jelentenek. Míg a jelenség pszichológiai háttere feltárt, a korai figyelmeztető jelek rendészeti kockázatértékelési szempontú, operatív értelmezése és az intézményi megelőzésbe való integrálása jelenleg hiányos terület.

Célkitűzések: A tanulmány célja annak bemutatása, hogy az iskolai ámokfutás miként értelmezhető megelőzhető rendészeti kockázatként, valamint annak igazolása, hogy a *leakage* (kiszivárogtatás) jelensége nem csupán pszichológiai tünet, hanem a rendészeti beavatkozást megalapozó operatív adat.

Módszertan: A kutatás első fázisa a releváns hazai és nemzetközi szakirodalom szisztematikus elemzésével tisztázza a fogalmi kereteket, elhatárolva az ámokfutást a terrorizmustól és a célzott emberöléstől. A kutatás empirikus bázisát négy kiemelt nemzetközi esettanulmány (Parkland, South Pasadena – USA; Winnenden, Köln – Németország) komparatív elemzése adja. A vizsgálat a sikeres megelőzéssel és a kudarccal végződő esetek összehasonlításánál kifejezetten a támadást megelőző kommunikációs mintázatokra és az intézményi reakciókra fókuszált.

Eredmények: Az elemzés kimutatta, hogy az iskolai ámokfutásokat az impulzív erőszakformáktól a hosszú előkészítettség és a szimbolikus célpontválasztás különbözteti meg, ami önálló rendészeti kategóriaként való kezelést indokol. Az esettanulmányok összevetése igazolta, hogy a *leakage* mind a négy vizsgált esetben jelen volt, így a tragédiák bekövetkezése nem a jelek hiányára, hanem a rendszerszintű információkezelés hibáira vezethető vissza. A kutatás azonosította, hogy a sikeres prevenció kulcsa a kortárs jelzések azonnali, protokollalapú intézményi továbbítása volt, míg a kudarcot a fragmentált adatkezelés okozta.

¹ Rendőr hadnagy, BRFK VIII. Kerületi Rendőrkapitányság, e-mail: siposp99@gmail.com

Konklúzió: A tanulmány legfontosabb tanulsága, hogy a *leakage* rendészeti szempontból az erőszakos eszkalációs folyamat megszakítási pontjaként értelmezhető. A hatékony megelőzés feltétele nem a jogszabályi szigorítás, hanem egy olyan integrált kockázatértékelési rendszer, ahol az oktatási és rendészeti szereplők közötti információáramlás akadálymentes.

Kulcsszavak: iskolai átokfutás, rendészeti kockázat, megelőzés, *leakage*, figyelmeztető jelek

Introduction: Although school rampage attacks are statistically rare, they represent a significant security risk due to their severe social impact. While the psychological background of the phenomenon is well-explored, the operational interpretation of early warning signs from a law enforcement risk assessment perspective, and their integration into institutional prevention, remains an underdeveloped area.

Objectives: The aim of this study is to demonstrate how school rampage attacks can be interpreted as preventable law enforcement risks and to verify that the phenomenon of "*leakage*" is not merely a psychological symptom but operational data that serves as a basis for law enforcement intervention.

Methodology: The first phase of the research clarifies conceptual frameworks through a systematic analysis of relevant domestic and international literature, distinguishing rampage attacks from terrorism and targeted killings. The empirical basis of the research is provided by a comparative analysis of four prominent international case studies (Parkland, South Pasadena – USA; Winnenden, Cologne – Germany). In comparing cases of successful prevention with those resulting in failure, the investigation focused specifically on pre-attack communication patterns and institutional responses.

Results: The analysis revealed that school rampage attacks are distinguished from impulsive forms of violence by long preparation phases and symbolic target selection, justifying their treatment as a distinct law enforcement category. The comparison of case studies confirmed that *leakage* was present in all four examined cases; thus, the occurrence of tragedies can be attributed not to the absence of warning signs but to systemic failures in information management. The research identified that the key to successful prevention was the immediate, protocol-based institutional transmission of peer reports, whereas failures were caused by fragmented data handling.

Conclusions: The primary conclusion of the study is that, from a law enforcement perspective, *leakage* can be interpreted as an interruption point in the violent escalation process. The condition for effective prevention is not legislative strictness, but an integrated risk assessment system where information flow between educational and law enforcement actors is seamless.

Keywords: school shootings, law enforcement risk, prevention, *leakage*, warning signs

Bevezetés

Az iskolai ámokfutás ritkán előforduló, ugyanakkor kiemelkedően súlyos következményekkel járó, oktatási intézményekhez kötődő erőszakos cselekménytípus. Alacsony esetszáma ellenére jelentős társadalmi sokkhatással jár, amely hosszú távon befolyásolja az oktatási környezet biztonságérzetét, valamint a rendészeti szervek megelőzési és reagálási stratégiáit. A jelenség érzékeny társadalmi területet érint, mivel az áldozatok és elkövetők körében egyaránt megjelenhetnek gyermekek és fiatalok, ami fokozza a közvélemény reakcióit és erős szakpolitikai válaszadási igényt generál (SILVA–CAPELLAN 2019).

A 21. század elején, különösen az 1999-ben elkövetett columbine-i mészárlást követően, az iskolai ámokfutás elsősorban az Amerikai Egyesült Államokhoz kötődő jelensékként jelent meg a közgondolkodásban és a szakirodalomban (NEWMAN et al. 2004). Az elmúlt évek európai eseményei azonban egyértelművé tették, hogy a probléma nem tekinthető kizárólag tengerentúli sajátosságnak (BÖCKLER et al. 2013). Magyarországon az eddigi egyetlen, halálos kimenetelű eset a 2009-es pécsi egyetemi lövöldözés, ugyanakkor a 2023-ban előkészületi szakaszban megakadályozott két eset világosan jelzi, hogy a fenyegetettség reális, és a prevenciónak gyakorlati jelentősége van.

A közbeszéd és a média gyakran hirtelen, impulzív eseményként ábrázolja az iskolai ámokfutásokat, a nemzetközi empirikus kutatások azonban egybehangzóan igazolják, hogy ezek a cselekmények jellemzően egy hosszabb, fokozatosan eszkalálódó folyamat eredményeként következnek be. Ennek során az elkövetők gyakran különböző formákban előzetes jelzéseket adnak a környezetük számára, amelyeket a szakirodalom a *leakage* fogalmával ír le (MELOY–O'TOOLE 2011).

A jelenség kialakulását pszichológiai, szociológiai és kriminológiai tényezők együttesen befolyásolják, beleértve a pszichés sérüléseket, a szocializációs hiányosságokat, a kortárskapcsolati zavarokat, valamint a stigmatizáció és marginalizáció folyamatait (NEWMAN et al. 2004; KULCSÁR 2014). A kutatások szerint az elkövetők gyakran tartós sérelmi narratívát alakítanak ki, amelyben az erőszakot saját igazságtalanságélményük legitim válaszaként értelmezik (LANKFORD 2015).

E folyamatot tovább erősítheti az online tér szerepe, amely az erőszakos gondolatok megerősítése, normalizálása és a *leakage* jelensége digitális formában való megjelenésének is teret adhat. A szakirodalom és az esettanulmányok elemzése alapján megállapítható, hogy az elkövetők jelentős része szuicid szándékkal hajtja végre tettét, illetve a *suicide by cop* jelenségéhez kapcsolódva vállalja az erőszakos konfrontációt, ami jelentősen csökkenti a büntetőjogi szankciók visszatartó erejét, ugyanakkor felértékeli a korai felismerés és az intézmények közötti együttműködés szerepét (LORD–SLOOP 2010; LANKFORD 2016).

Noha a nemzetközi szakirodalom részletesen tárgyalja az iskolai ámokfutások pszichológiai és társadalmi hátterét, a figyelemztető jelek rendészeti kockázateértékelési szempontú rendszerezése és gyakorlati alkalmazhatósága – különösen Európában – kevésbé kidolgozott. Különösen hiányos azoknak a modelleknek a bemutatása, amelyek a *leakage* jelenséget közvetlenül a rendészeti megelőzés eszközrendszeréhez kapcsolják.

Jelen tanulmány célja az iskolai ámokfutás mint megelőzhető rendészeti kockázat vizsgálata, különös tekintettel az előzetes figyelemztető jelek, elsősorban a *leakage*

jelenségének értelmezésére. A tanulmány elméleti és fogalmi kereteinek pontosítása alapvető feltétele a rendészeti kockázatértékelés, a jelzőrendszerek működtetése és a preventív beavatkozások időzítése szempontjából.

Fogalmi és elméleti keretek

Az iskolai ámokfutás fogalmi meghatározása a jelenség rendészeti és prevenciós értelmezésének alapvető kérdése. A köznyelvben és a szakirodalomban a fogalom gyakran összemossódik az iskolai erőszak más formáival, a terrorcselekményekkel vagy egyéb, célzott erőszakos bűncselekményekkel, ami nem csupán elméleti jellegű problémát jelent, hanem közvetlenül befolyásolja a rendészeti kockázatértékelést, a megelőzési stratégiák kialakítását és az intézményi jelzőrendszerek működését is (BORUM et al. 2010).

A fejezet célja ezért az iskolai ámokfutás fogalmi meghatározása és egyértelmű elhatárolása az oktatási intézményekhez kötődő erőszakos cselekmények más típusaitól. A terminológiai és elméleti keretek tisztázása megteremti azt az elemzési alapot, amelyre a későbbi fejezetek rendészeti, prevenciós és esettanulmány-alapú vizsgálatai épülhetnek.

Az iskolai ámokfutás fogalma

A nemzetközi szakirodalomban az iskolai ámokfutás (*school shooting, school rampage*) olyan, oktatási intézmény területén vagy annak közvetlen környezetében elkövetett erőszakcselekményt jelöl, amely során az elkövető több személy ellen hajt végre halálos vagy potenciálisan halálos kimenetelű támadást (NEWMAN et al. 2004). Az elkövetés eszköze leggyakrabban lőfegyver, ugyanakkor más, súlyos sérülés okozására alkalmas eszközök – például kések vagy robbanóanyagok – is megjelenhetnek (BÖCKLER et al. 2013).

A fogalom egyik meghatározó jellemzője, hogy az elkövetés nem egy konkrét, azonnali interperszonális konfliktusra adott reakcióként értelmezhető. Az iskolai ámokfutás jellemzően szimbolikus célpontválasztással jár, amely során az elkövető az intézményt, annak közösségét vagy az általa megtestesített társadalmi szerepeket tekinti a támadás céljának. Ennek megfelelően a cselekmény nem sorolható sem a klasszikus iskolai erőszak, sem a spontán, indulatvezérelt támadások körébe, hanem önálló, sajátos motivációs és dinamikai mintázattal rendelkező erőszakos cselekménytípusnak tekinthető (VOSSEKUIL et al. 2004).

Az iskolai ámokfutásokra jellemző az előkészítettség magas foka. Empirikus kutatások szerint az elkövetők többsége hosszabb időn keresztül foglalkozik a támadás gondolatával, információkat gyűjt korábbi esetekről, eszközöket szerez be, valamint mentális és gyakran digitális forгатatókönyvet alakít ki a cselekmény végrehajtására vonatkozóan (MELOY et al. 2012). Ez a tervezési folyamat gyakran együtt jár az előzetes figyelmeztető jelek megjelenésével, amelyek verbális, írásos, viselkedési vagy online kommunikáció formájában a környezet számára is érzékelhetővé válhatnak.

A szakirodalom hangsúlyozza, hogy az iskolai ámokfutás nem értelmezhető kizárólag egyéni pszichopatológiai problémák következményeként. Bár pszichés sérülékenység

gyakran azonosítható, a jelenség kialakulását komplex módon befolyásolják szociális és intézményi tényezők, így a családi és pedagógiai környezet diszfunkciói, a kortárs kapcsolatok zavarai, valamint a stigmatizáció és marginalizáció folyamatai, amelyek hozzájárulhatnak a sérelmi narratíva fokozatos megerősödéséhez (LEVIN–MADFIS 2009).

Rendészeti megközelítésben az iskolai ámokfutás olyan komplex kockázati jelenségként értelmezhető, amelynek kialakulása és eszkalációja már korai szakaszban felismerhető. Az előkészítési folyamat, az előzetes jelzések és az elkövetők kommunikációs mintázatai lehetőséget teremtenek arra, hogy megfelelő intézményi együttműködés és rendészeti beavatkozás révén a támadás megvalósulása megelőzhető legyen (MELOY–O'TOOLE 2011). Ennek megfelelően a fogalmi keretek pontosításának közvetlen gyakorlati relevanciája van a rendészeti kockázatértékelés és a prevenció szempontjából.

Elhatárolás más iskolai erőszakformáktól

Az iskolai ámokfutást indokolt elkülöníteni az iskolai erőszak tágabb kategóriájától, amely az oktatási intézményekhez kötődő agresszív magatartásformák széles spektrumát foglalja magában, így különösen a bántalmazást (*bullying*), a kortársak közötti fizikai és verbális erőszakot, a tanár-diák konfliktusokat, valamint az impulzív, egyedi erőszakos cselekményeket (CORNELL 2020). E magatartásformák jellemzően konkrét interperszonális konfliktusokhoz köthetők, időben és térben korlátozottak, és ritkán járnak tömeges áldozatokkal vagy kiemelkedő társadalmi sokkhatással.

Ezzel szemben az iskolai ámokfutás strukturálisan eltérő jelenség, amely nem egy adott konfliktus spontán eszkalációjaként jelenik meg, hanem hosszabb ideig fennálló sérelmi és marginalizációs élmények erőszakos kivetüléseként értelmezhető. Az elkövető agressziója gyakran nem egy konkrét személy ellen irányul, hanem az intézményt vagy annak közösségét jelöli ki szimbolikus célpontként, ami a cselekményt kollektív fenyegetéssé emeli (LEVIN–MADFIS 2009).

Az elhatárolás szempontjából meghatározó az előkészítettség magas foka. Míg az iskolai erőszak egyéb formái gyakran impulzív jellegűek, addig az ámokfutás jellemzően tudatos tervezési folyamat eredménye, amely során mentális és digitális nyomok is keletkeznek. Ezek a nyomok a *leakage* jelenségén keresztül a környezet számára potenciálisan észlelhetővé válnak, ami a rendészeti megelőzés szempontjából lehetőséget teremt a korai beavatkozásra (MELOY et al. 2012).

Az erőszak intenzitása és kimenetele szintén indokolja az elkülönítést. Az iskolai ámokfutás célja rendszerint a lehető legnagyobb fizikai és pszichológiai károkozás, amely gyakran halálos kimenetelű, és tartós traumát okoz az érintett közösségben. Az iskolai erőszak egyéb formái ezzel szemben ritkán járnak hasonló mértékű társadalmi következményekkel (BÖCKLER et al. 2013).

A médiamegjelenés és a társadalmi percepció további különbségtételei tényezőt jelent. Az iskolai ámokfutások kiemelt médiafigyelmet kapnak, ami fokozza a társadalmi félelmet és hozzájárulhat az utánpótlás (*copycat*) jelenségéhez, míg az iskolai erőszak mindennapi formái jellemzően lokális hatásúak maradnak (SILVA–CAPELLAN 2019).

Az iskolai ámokfutás és az iskolai erőszak egyéb formái közötti alapvető különbségeket az 1. táblázat foglalja össze, kiemelve az elkülönített rendészeti kockázatkezelést indokló szempontokat.

1. táblázat: Iskolai ámokfutás vagy iskolai erőszak egyéb formája?

Összehasonlítási szempont	Iskolai ámokfutás	Iskolai erőszak egyéb formái
Motiváció jellege	Hosszabb ideig fennálló sérelmi, marginalizációs és identitásválsághoz kötődő motiváció; gyakran komplex pszichoszociális háttér	Jellemzően konkrét interperszonális konfliktusok, helyzetfüggő feszültségek
Célpontválasztás	Szimbolikus és kollektív jellegű; az intézmény vagy annak közössége mint célpont	Konkrét személy vagy szűk csoport
Előkészítettség foka	Magas; tudatos tervezés, eszközbeszerzés, mentális és digitális előkészítés	Alacsony vagy közepes; gyakran impulzív
Időtáv	Hosszabb időn keresztül eszkalálódó folyamat eredménye	Rövid lefolyású, azonnali konfliktuskezelés hiányából fakad
Erőszak intenzitása	Kiemelkedően magas; tömeges sérülés vagy halálos áldozatok lehetősége	Jellemzően korlátozott intenzitású
Kimenetel	Gyakran halálos kimenetelű, súlyos pszichológiai és társadalmi következményekkel	Ritkán jár halálos áldozattal
Leakage jelenléte	Gyakori; verbális, írásos, online vagy viselkedéses előzetes jelzések	Ritka vagy nem értelmezhető
Médiafigyelem	Kiemelt, nemzetközi visszhang; utánzásveszély (<i>copycat</i>)	Korlátozott vagy lokális
Rendészeti kockázat	Magas; kiemelt prevenciós és reagálási prioritás	Közepes vagy alacsony; első-sorban intézményi kezelés
Megelőzés fókusza	Korai jelzés, kockázatelemzés, intézményi–rendészeti együttműködés	Konfliktuskezelés, pedagógiai és szociális beavatkozások

Forrás: a szerző szerkesztése

Összességében megállapítható, hogy bár az iskolai ámokfutás az iskolai erőszak spektrumán helyezhető el, attól minőségileg elkülönülő jelenséget alkot. Az eltérő motivációs háttér, a célpontválasztás jellege, az előkészítettség foka, valamint a cselekmény kimenetele és társadalmi hatása együttesen indokolják az önálló rendészeti kockázati kategóriaként történő kezelését.

Elhatárolás a terrorcselekménytől és az ideológiai indíttatású erőszaktól

Az iskolai ámokfutás és a terrorcselekmények elhatárolása alapvető a rendészeti és nemzetbiztonsági gyakorlatban. Bár mindkét jelenség a tömeges erőszak körébe sorolható, és jelentős társadalmi félelem kiváltására alkalmas, motivációs hátterük, szervezeti beágyazottságuk, célrendszerük, valamint kezelési logikájuk érdemben eltér egymástól (McCAULEY–MOSKALENKO 2017).

A terrorcselekmények jellemzően ideológiai, politikai vagy vallási indíttatásúak, és céljuk a lakosság megfélemlítése, az állami döntéshozatal befolyásolása, és rendszerint szervezeti vagy hálózati háttérrel rendelkeznek. Ezzel szemben az iskolai ámokfutás túlnyomórészt egyéni elkövetésű jelenség, amely mögött személyes sérelmek, pszichoszociális sérülékenységek, valamint marginalizációs élmények állnak. Az esetenként megjelenő ideológiai elemek jellemzően nem strukturáló, hanem igazoló funkciót töltenek be (LANKFORD 2015).

Lényeges különbség mutatkozik a célpontválasztás logikájában is. A terrorcselekmények célpontjai jellemzően szimbolikus vagy stratégiai jelentőségű objektumok – például állami intézmények, tömegrendezvények, kritikus infrastruktúrák –, míg az iskolai ámokfutások esetében maga az oktatási intézmény válik célponttá az elkövető személyes élettörténetében betöltött szerepe miatt (NEWMAN et al. 2004). Bár mindkét jelenség kiemelt médiavisszhangot kap, a médiahatás a terrorizmus esetében tudatos stratégiai elem, míg az iskolai ámokfutásoknál inkább az elkövető láthatóvá válási igényéhez kapcsolódik (SILVA–CAPELLAN 2019).

Rendészeti szempontból a megelőzés logikája is eltérő. A terrorizmus elleni fellépés elsősorban hírszerzési és nemzetbiztonsági eszközökre épül, míg az iskolai ámokfutások megelőzése alapvetően lokális szinten, az oktatási intézmények, a gyermekvédelmi és mentálhigiénés ellátórendszer, valamint a rendészeti szervek együttműködésével valósítható meg. A megelőzés központi eleme a korai figyelmeztető jelek felismerése, különösen a *leakage* jelenségének azonosítása (MELOY et al. 2012).

Összegzésként megállapítható, hogy az iskolai ámokfutások és a terrorcselekmények közötti különbségek következetes felismerése és érvényesítése elengedhetetlen a hatékony megelőzési és reagálási stratégiák kialakításához.

Elhatárolás a célzott emberöléstől és egyedi fegyveres támadástól

Az iskolai ámokfutások elhatárolása az oktatási intézmények területén vagy azokhoz kapcsolódóan elkövetett célzott emberölésektől és egyedi fegyveres támadásoktól rendészeti szempontból alapvető, mivel a hasonló elkövetési környezet ellenére a motiváció, a célpontválasztás és a cselekmény lefolyása érdemben eltér (NEWMAN et al. 2004).

A célzott emberölések jellemzően egy konkrét személy ellen irányulnak, akivel az elkövetőt személyes kapcsolat vagy konfliktus köti össze. A cselekmény motivációja alapvetően individuális, és jellemzően nem jár együtt az áldozatmaximalizálás szándékával. Az oktatási intézmény ezekben az esetekben többnyire pusztán helyszínként jelenik meg, nem válik a támadás szimbolikus célpontjává (NEWMAN et al. 2004).

Ezzel szemben az iskolai ámokfutások esetében az elkövető célja a potenciális áldozatok körének kiterjesztése, a célpontválasztás gyakran részben vagy teljesen véletlenszerű, ami jelentősen növeli a cselekmény társadalmi veszélyességét és kiszámíthatatlanságát, valamint speciális rendészeti reagálási, beavatkozási és biztosítási protokollokat tesz szükségessé (BLAIR–SCHWEIT 2014).

Lényeges különbség mutatkozik a cselekmény előkészítettsége és időbelisége tekintetében is. Míg a célzott emberölések és egyedi fegyveres támadások gyakran impulzív

jellegűek, addig az iskolai ámokfutás jellemzően egy hosszabb eskalációs folyamat végpontja. Ez lehetőséget teremt az előzetes figyelmeztető jelek megjelenésére – különösen a *leakage* jelenség – azonosítására (VOSSEKUIL et al. 2004).

Az elkövetési magatartás és a cselekmény kimenetele is eltérő mintázatot mutat. Az iskolai ámokfutások esetében gyakori, hogy az elkövető nem törekszik a menekülésre, hanem a cselekményt öngyilkosság vagy a rendészeti erőkkal szembeni halálos konfrontáció követi (*suicide by cop*). A célzott emberölések esetében ezzel szemben gyakoribb a menekülési szándék, illetve a felelősségre vonás elkerülésére irányuló magatartás, ami eltérő rendészeti kockázatelemzést és taktikai döntéshozatalt tesz szükségessé (BLAIR–SCHWEIT 2014).

Az eltérés a társadalmi és intézményi hatás mértékében is megjelenik. Az iskolai ámokfutások nemcsak az áldozatokra és a közvetlen érintettekre gyakorolnak súlyos traumatikus hatást, hanem az érintett intézmény működésére és a tágabb közösség szubjektív biztonságérzetére is, gyakran intézményi szintű változásokat eredményezve. A célzott emberölések következményei ezzel szemben korlátozottabb hatókörűek (NEWMAN et al. 2004).

Összegzőként megállapítható, hogy az iskolai ámokfutások és az egyedi, célzott erőszakos cselekmények motivációjukban, lefolyásukban és kimenetelük alapján eltérő rendészeti kockázati kategóriát képeznek, amelyben a különbségek pontos felismerése elengedhetetlen a hatékony megelőzési és reagálási stratégiák kialakításához.

Az iskolai ámokfutás elhatárolásának rendészeti jelentősége

Az iskolai ámokfutás fogalmi és tartalmi elhatárolása nem pusztán elméleti kérdés, hanem közvetlen gyakorlati relevanciája van a rendészeti kockázatelemzés, a megelőzés és a beavatkozás tervezése szempontjából. A különböző erőszakos cselekménytípusok összemosása téves kockázati besoroláshoz vezethet, ami a rendészeti erőforrások nem megfelelő allokációját eredményezheti (NEWMAN et al. 2004).

A terrorcselekményektől való elkülönítés elsősorban az ideológiai motiváció és a szervezettség hiányán, míg a célzott emberölésektől való megkülönböztetés az áldozatválasztás módján, a cselekmény lefolyásán és kimenetelén alapul. E különbségek felismerése lehetővé teszi, hogy az iskolai ámokfutást önálló rendészeti kockázati kategóriaként értelmezzük, amely sajátos megelőzési és reagálási eszközrendszert igényel.

Rendészeti szempontból fontos, hogy az iskolai ámokfutás jellemzően nem impulzív cselekmény, hanem egy hosszabb eskalációs folyamat eredménye, ami lehetőséget teremt az előzetes beavatkozásra. Ennek megfelelően a rendészeti megközelítés hangsúlyja nem kizárólag a reagálásra épül, hanem a korai felismerésre és megelőzésre helyeződik át (VOSSEKUIL et al. 2004).

Az elhatárolás gyakorlati haszna abban is megmutatkozik, hogy az iskolai ámokfutás esetében a hagyományos büntetőjogi elrettentés korlátozott hatékonyságú, ami a preventív, multidiszciplináris megközelítések előtérbe kerülését indokolja, különösen a mentálhigiénés és intézményi prevenció integrálásával (LANKFORD 2015).

A fogalmi tisztázás egyúttal kijelöli a rendészeti együttműködés kereteit is. Az iskolai ámokfutás megelőzése nem kizárólag rendőrségi feladat, hanem az oktatási intézmények, a gyermekvédelmi és mentálhigiénés ellátórendszer, valamint a digitális térben működő

jelzőmechanizmusok összehangolt működését igényli. Az eltérő erőszakos cselekménytípusokhoz eltérő jelzőrendszerek és kockázati indikátorok kapcsolódnak, amelyek pontos értelmezése nélkül a megelőzés hatékonysága jelentősen csökken (MELOY et al. 2012).

Az iskolai ámokfutás önálló rendészeti kockázatként való értelmezése szükségessé teszi azoknak a jelenségeknek a részletes vizsgálatát is, amelyek a cselekmény előkészítési szakaszában jelennek meg, és lehetőséget kínálnak a korai beavatkozásra.

Az előzetes figyelmeztető jelek

A megelőzés lehetőségei az eskalációs folyamatban

Az iskolai ámokfutásokkal kapcsolatos nemzetközi kutatások egyik legkövetkezetesebb empirikus megállapítása, hogy a cselekmények túlnyomó többsége nem váratlanul, előzmények nélkül következik be. Az elkövetést rendszerint egy hosszabb, fokozatosan eskalálódó folyamat előzi meg, amely során az érintett személy viselkedésében, kommunikációjában és társas kapcsolataiban olyan változások jelennek meg, amelyek utólag egyértelmű előzetes figyelmeztető jelként értelmezhetők (VOSSEKUI et al. 2004). Ez a folyamat több ponton párhuzamba állítható a radikalizáció szociálpszichológiai modelljeivel, amelyek a sérelmi narratívák és az erőszakos megoldások fokozatos legitimációjára hívják fel a figyelmet (MOGHADDAM 2005).

Az eskalációs folyamat felismerésének rendészeti szempontból kiemelt jelentősége van, mivel a cselekmény előkészítési szakaszában még reális lehetőség nyílik preventív beavatkozásokra. A folyamat során az elkövetők gyakran hagynak maguk után kommunikációs nyomokat, amelyek megfelelő értelmezése lehetővé teszi a kockázat korai azonosítását. A szakirodalom a figyelmeztető jelek közül az egyik legjelentősebb és leggyakrabban dokumentált jelenségeként azonosítja az úgynevezett *leakage* fogalmát. A *leakage* értelmezése ugyanakkor kihívást jelent a rendészeti és intézményi szereplők számára. Nem minden agresszív vagy fenyegető kijelentés vezet tényleges erőszakos cselekményhez, ezért kulcskérdés annak megkülönböztetése, hogy mely megnyilvánulások utalnak valós kockázatra, és melyek értelmezhetők inkább kríziskommunikációként, érzelmi túlreakcióként vagy figyelemfelhívásként. A kockázatértékelés hibái – akár alul-, akár túlreagálás formájában – súlyos következményekkel járhatnak a megelőzés hatékonysága szempontjából (BORUM et al. 2010).

A leakage fogalma és típusai

A célzott erőszakos cselekmények kutatásában a *leakage* azon kommunikációs jelenségek gyűjtőfogalma, amelyek során az elkövető a támadást megelőzően – tudatosan vagy tudattalanul – információt közöl erőszakos szándékairól. A fogalom empirikus megalkotása a U.S. Secret Service által vezetett kutatásokhoz köthető, amelyek következetesen kimutatták, hogy az iskolai ámokfutások elkövetőinek jelentős része a támadást megelőző időszakban, legalább egy személy számára valamilyen formában jelezte szándékát (VOSSEKUI et al. 2004).

A *leakage* nem kizárólag explicit fenyegetések formájában jelenik meg. Gyakoriak a burkolt, szimbolikus vagy érzelmileg túlfűtött megnyilvánulások, amelyek értelmezése sok esetben csak az adott személy élethelyzetének és pszichoszociális környezetének ismeretében lehetséges. Ide sorolható az erőszakos fantáziák verbalizálása, a bosszú narratívájának hangsúlyozása, valamint az erőszakos cselekmények idealizálása vagy romantizálása (MELOY–O'TOOLE 2011). A szociális tanuláselmélet szerint ezek a megnyilvánulások az erőszak modellkövetésének és legitimációjának folyamatába illeszkedhetnek, ugyanakkor különösen serdülők esetében gyakran bagatellizálják, és a környezet azokat túlzásként vagy rossz viccként értelmezi (BANDURA 1977).

A szakirodalom a *leakage* megjelenési formáit spektrumszerűen írja le. A direkt *leakage* egyértelmű, konkrét utalásokat tartalmaz a tervezett erőszakos cselekményre, míg az indirekt *leakage* általánosabb, szimbolikus vagy érzelmi megnyilvánulásokban jelenik meg. Mindkét forma releváns a megelőzés szempontjából, mivel az indirekt jelzések gyakran megelőzik a későbbi, konkrétabb fenyegetéseket, és az eskalációs folyamat korai szakaszára utalhatnak.

A tudatosság dimenziója szintén lényeges a *leakage* értelmezésében. Egyes esetekben az elkövető szándékosan kommunikálja erőszakos elképzeléseit – például provokáció, figyelemfelhívás vagy kontrollérzés fenntartása céljából –, míg más esetekben a jelzések inkább a pszichés túlterheltség, a frusztráció és az érzelmi szabályozás zavarának következményei, tudatos előrejelzési szándék nélkül (LEARY et al. 2003). Az iskolai átokfutások esetében az utóbbi forma különösen gyakori, tekintettel az érintett fiatalok izolációjára, marginalizáltságára és korlátozott megküzdési eszköztárára (NEWMAN et al. 2004; LEVIN–MADFIS 2009).

A rendészeti gyakorlatban lényeges, hogy a *leakage* jellemzően ismétlődő, időben elhúzódó kommunikációs mintázatként jelenik meg. Az egymást követő jelzések együttes értelmezése lényegesen megbízhatóbb kockázati képet eredményez, mint az egyes megnyilvánulások izolált vizsgálata. Ez a felismerés képezi a modern fenyegetéértékelési (*threat assessment*) modellek egyik alapját, amelyek a statikus profilozás helyett a dinamikus viselkedési folyamatokra helyezik a hangsúlyt (BORUM et al. 2010).

Önmagában azonban a *leakage* fogalmi és tipológiai meghatározása nem elegendő a megelőzés gyakorlati megvalósításához. A jelenség értelmezése szorosan összefügg azzal a társadalmi és intézményi környezettel, amelyben a kommunikáció megjelenik, valamint azokkal a csatornákkal, amelyeken keresztül az üzenetek a befogadókhoz eljutnak. E tényezők figyelembevétele nélkül a rendészeti és intézményi preventív beavatkozások hatékonysága jelentősen csökken.

A leakage kezelése és szerepe a preventív beavatkozásban

A *leakage* jelenség felismerése önmagában még nem jelent hatékony megelőzést; annak valódi preventív értéke a megfelelő intézményi és rendészeti válaszreakcióban realizálódik. A szakirodalom egyhangúán hangsúlyozza, hogy az iskolai átokfutások megelőzésében a korai, arányos és multidiszciplináris beavatkozások jelentősek (BORUM et al. 2010).

A *leakage* kezelése során elsődleges szempont az információk strukturált és kontextusérzékeny értékelése. A fenyegetésértékelési (*threat assessment*) modellek lehetővé teszik annak vizsgálatát, hogy az észlelt jelzések milyen mértékben illeszkednek egy eszkalálódó, célzott erőszakos folyamatba. E megközelítés elutasítja az egyszeri megnyilvánulások túlértékelését, ugyanakkor hangsúlyt helyez az ismétlődésre, a tartalmi konkretizálódásra és a viselkedési változásokra. A *leakage* ebben az értelemben nem izolált jelként, hanem komplex kockázati indikátorként értelmezhető.

Empirikus kutatások igazolják, hogy a *leakage* önmagában nem alkalmas determinisztikus előrejelzésre, ugyanakkor más kockázati tényezőkkel együtt értelmezve jelentősen növeli a súlyos erőszakos cselekmények bekövetkezésének valószínűségét. Az ismétlődő fenyegető megnyilvánulások, a társas izoláció, a korábbi agresszív viselkedés, valamint az önsértő vagy szuicid gondolatok együttes jelenléte különösen magas kockázati mintázatot alkot (LEARY et al. 2003; LANKFORD 2016). E tényezők dinamikus értékelése képezi a modern megelőzési stratégiák alapját (MELOY et al. 2012; LANGMAN 2022).

Intézményi szinten elengedhetetlen a jelzőrendszerek kialakítása és fenntartása. Az oktatási intézményekben dolgozó pedagógusok, iskolapszichológusok és gyermekvédelmi szakemberek kulcsszereplők a *leakage* felismerésében, azonban hatékony fellépésük feltétele a megfelelő képzés és az egyértelmű, minden érintett számára ismert eljárásrend. Ennek hiányában a figyelmeztető jelek bagatellizálódhatnak, vagy éppen ellenkezőleg, aránytalan, stigmatizáló reakciókat váltanak ki, amelyek hosszú távon aláássák a jelzőrendszerbe vetett bizalmat (BÖCKLER et al. 2013).

A rendészeti szervek bevonása elsősorban azokban az esetekben indokolt, amikor a *leakage* konkrét, célzott erőszakos szándékra, eszközbeszerzésre vagy időben körülhatárolható tervezésre utal. Ilyen helyzetekben a rendészeti fellépés nem elsősorban represszív jellegű, hanem kríziskezelő és biztonságorientált funkciót tölt be. A nemzetközi tapasztalatok szerint a sikeres beavatkozások jelentős része nem büntetőeljárással, hanem támogató intézkedésekkel, mentálhigiénés ellátással, valamint az érintett személy családi és intézményi környezetének stabilizálásával zárul (MELOY et al. 2012).

A *leakage* kezelésében meghatározó szerepet játszik a kommunikációs kultúra is. Az iskolai közösségekben gyakran jelen van az a hallgatólagos norma, amely szerint a fenyegető vagy erőszakra utaló megnyilvánulások jelzése árulkodásnak minősül. E szemlélet akadály a korai felismerésben, ezért a prevenció szempontjából alapvető annak tudatosítása, hogy a figyelmeztető jelek továbbítása nem büntető, hanem védelmi és közösségbiztonsági funkciót szolgál.

Összességében megállapítható, hogy a *leakage* nem csupán kockázati indikátor, hanem egyben preventív beavatkozási lehetőség is. Hatékony kezelése csak akkor valósulhat meg, ha az intézményi és rendészeti szereplők közös értelmezési keretben, összehangolt módon reagálnak a figyelmeztető jelekre. Megfelelő alkalmazás esetén a *leakage* képes megszakítani az erőszakos eszkalációs folyamatot, és így az iskolai átokfutások megelőzésének egyik kulcselemévé válik. Elméleti és gyakorlati jelentőségének bemutatása egyúttal megalapozza azon külföldi esetek elemzését is, amelyekben a figyelmeztető jelek felismerése és kezelése kudarcot vallott, illetve azokat, ahol a korai, összehangolt beavatkozás sikeresen megakadályozta az erőszakos cselekmény bekövetkezését.

Külföldi esettanulmányok az iskolai ámokfutások megelőzésének tükrében

A fejezet célja, hogy külföldi esettanulmányokon keresztül mutassa be a *leakage* jelenség gyakorlati jelentőségét, különös tekintettel arra, hogy a figyelmeztető jelek felismerése, értelmezése és kezelése miként befolyásolja az iskolai ámokfutások megelőzésének esélyeit. Az elemzés nem kizárólag az elkövetés körülményeire fókuszál, hanem hangsúlyt helyez az elkövetést megelőző időszak kommunikációs és viselkedési mintázataira, valamint az intézményi és rendészeti reakciók hiányosságaira.

Az esettanulmányok kiválasztásának alapját jól dokumentált, a nemzetközi szakirodalomban részletesen feldolgozott esetek képezték, amelyekben a *leakage* különböző formái utólag egyértelműen azonosíthatók. A fejezetben bemutatott parklandi, South Pasadena-i, winnendeni és kölni esetek eltérő társadalmi és intézményi kontextusban zajlottak, ugyanakkor közös tanulságokat hordoznak a korai figyelmeztető jelek és az integrált kockázatkezelés jelentőségéről. Az elemzés kvalitatív módszertannal, nyilvánosan elérhető vizsgálati jelentések és tudományos feldolgozások szintetizáló elemzésével készült, a hangsúlyt a rendszerszintű tanulságokra helyezve.

Parkland, Amerikai Egyesült Államok (2018) – a prevenció kudarca

A floridai Parkland városában 2018. február 14-én elkövetett fegyveres támadás az iskolai ámokfutások egyik legszélesebb körben elemzett esete. Jelentősége abban rejlik, hogy az elkövetést megelőző időszakban rendkívül nagy mennyiségű, különböző csatornákon megjelenő figyelmeztető jel volt azonosítható, amelyek azonban nem kerültek integrált, intézmények közötti kockázatértékelés alá (Florida Department of Law Enforcement 2019).

Az elkövető, a Marjory Stoneman Douglas High School korábbi tanulója, a támadás során összesen 17 személyt – köztük 14 diákot és az intézmény 3 dolgozóját – megölt, további 17 főt pedig megsebesített. A későbbi vizsgálatok feltárták, hogy már évekkel korábban megjelentek a viselkedésében és kommunikációjában azok a mintázatok, amelyeket a szakirodalom a *leakage* tipikus formáiként ír le. A 2016–2017-es tanévtől kezdődően dokumentálható volt az impulzív és agresszív magatartás, a kortársakkal szembeni fenyegetések, valamint a fegyverek iránti fokozott érdeklődés (LANGMAN 2022; PETERSON–DENSLEY 2021). Rendészeti szempontból különösen releváns körülmény, hogy az elkövető 2017-ben jogszerűen jutott félautomata lőfegyverhez, mivel Florida állam jogszabályi környezete akkor lehetővé tette a 18. életévüket betöltött személyek számára a fegyvervásárlást. Bár a jogszerű fegyvertartás önmagában nem tekinthető kockázati tényezőnek, a már meglévő viselkedési és kommunikációs figyelmeztető jelekkel együtt értelmezve jelentősen növelte az erőszakos cselekmény bekövetkezésének valószínűségét (LANKFORD 2016). A *leakage* Parkland esetében nem csupán indirekt, hanem kifejezetten explicit formában is megjelent. Az elkövető több online platformon tett olyan kijelentéseket, amelyek egyértelműen iskolai lövöldözés elkövetésének szándékára utaltak, köztük egy YouTube-hozzászólást is, amelyben hivatásos iskolai lövöldözővé kívánt válni („I’m going to be a professional school shooter”). A támadást megelőző napon ismerőseinek

beszélt arról, hogy egy nagy dologra készül. Ezek a megnyilvánulások a szakirodalom szerint egyértelműen az explicit *leakage* kategóriájába sorolhatók, és rendészeti beavatkozásra alkalmas figyelmeztető jelként értelmezhetők (MELOY et al. 2012).

A cselekmény végrehajtását követően feltárt hiányosságok – a biztonsági rendszer késedelmes aktiválódása, a rendőri reagálás elhúzódása, valamint az elkövető ideiglenes menekülése – hozzájárultak a magas áldozatszámhoz (FBI 2018; Florida Department of Law Enforcement 2019). Az elkövetőt 2022-ben életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték.

Az eset rendészeti tanulsága elsősorban nem az egyes intézkedések hiányosságaiban, hanem az információkezelés rendszerszintű problémáiban ragadható meg. A vizsgálatok szerint pedagógusok, diáktársak, családtagok, gyermekvédelmi szervek és rendészeti hatóságok is rendelkeztek releváns információkkal az elkövető magatartásáról, ezeket azonban elszigetelten kezelték. Az integrált kockázatértékelés hiánya megakadályozta a preventív beavatkozást és hozzájárult az eskalációs folyamat fennmaradásához (VOSSEKUIL et al. 2004). A parklandi eset tankönyvi példája annak, hogy a *leakage* önmagában nem garantálja a megelőzés sikerét. A figyelmeztető jelek csak akkor válhatnak hatékony prevenciók erőforrássá, ha strukturált értékelési folyamatokon keresztül, intézmények közötti együttműködésben dolgozzák fel azokat.

South Pasadena, Amerikai Egyesült Államok (2014) – a prevenció sikere

Az Amerikai Egyesült Államok gyakorlatában több olyan eset is ismert, amelyben az iskolai átokfutásra utaló figyelmeztető jelek felismerése és a rendőrség korai bevonása eredményes megelőzéshez vezetett. Ezek közé sorolható a South Pasadena High School két diákjának esete, amely jól szemlélteti a *leakage* jelenségére épülő preventív rendészeti fellépés működőképességét.

A rendelkezésre álló adatok szerint a két fiatalkorú 2013 szeptembere és 2014 augusztusa között részletes támadási tervet dolgozott ki az iskola ellen. Online kommunikációjukban olyan tartalmak jelentek meg, amelyek lőfegyverek és robbanóanyagok beszerzésére, az áldozatok körének meghatározására, valamint a támadás lefolyásának megtervezésére utaltak. A South Pasadena Police Department tájékoztatása szerint a tervek kiterjedtek a rendőri beavatkozás elkerülésének módjaira is, valamint az elkövetők kifejezték azt a szándékukat, hogy a támadás végrehajtása érdekében akár saját életük feláldozását is vállalják (LOPEZ 2014). Ezek a kommunikációs mintázatok a rendészeti gyakorlatban a *leakage* explicit formájaként értelmezhetők, mivel a támadási szándék konkrét, részletezett tervekben jelent meg. A szakirodalom szerint az ilyen jellegű előzetes jelzések különösen alkalmasak a korai, célzott és arányos rendészeti beavatkozás megalapozására (MELOY et al. 2012). A támadás megghiúsulásában döntő szerepet játszott egy kortárs jelzése, amely az iskola vezetésén keresztül rövid időn belül eljutott a rendőrséghez. Az intézményi jelzés alapján végrehajtott rendőri intézkedések során házkutatásra került sor, amely elegendő bizonyítékot szolgáltatott a gyanúsítottak elfogásához. A gyors és összehangolt fellépés eredményeként a tervezett erőszakos cselekmény nem valósult meg (DANIELS et al. 2007).

A South Pasadena-i eset rávilágít arra, hogy a sikeres megelőzés a rendészeti gyakorlatban nem elsősorban represszív eszközök alkalmazását jelenti, hanem a korai információáramlás és az intézmények közötti együttműködés hatékony működését. A beavatkozás célja nem a büntetőjogi szankcionálás, hanem a kockázati folyamat megszakítása és a közbiztonság védelme volt, amely összhangban áll a preventív rendészeti szemlélet alapelveivel (CORNELL 2020).

Winnenden, Németország (2009) – a figyelmeztető jelzések figyelmen kívül hagyása

Az európai kontextusban a németországi Winnenden városa az iskolai ámokfutások megelőzésének egyik legsúlyosabb kudarcaként vált ismertté. A 2009. március 11-i támadás során a 17 éves elkövető korábbi iskolájába visszatérve 15 személyt megölt, majd menekülést követően öngyilkosságot követett el. Az eset jelentőségét növeli, hogy a tragédiát megelőzően több, a szakirodalom által *leakage*-ként azonosítható figyelmeztető jel volt jelen, ezek azonban nem eredményeztek időben történő preventív beavatkozást (Reuters 2009; BÖCKLER et al. 2013). Az utólagos elemzések szerint az elkövető hosszabb ideje pszichés problémákkal küzdött, társas kapcsolatai beszűkültek, valamint fokozott érdeklődést mutatott a fegyverek és korábbi iskolai lövöldözések iránt. Ezek az érdeklődési és viselkedési mintázatok elsősorban az online térben váltak láthatóvá, ahol az elkövető több alkalommal is erőszakos gondolatokra és lehetséges jövőbeli cselekményekre utalt. A támadást közvetlenül megelőző időszakban megjelenő kijelentések azonban nem jutottak el a releváns intézményi és rendészeti szereplőkhöz, illetve azokat nem értelmezték komoly fenyegetésként (HOFFMANN–ROSHDI 2013; BONDÜ–SCHEITHAUER 2011). Rendészeti szempontból különösen releváns körülmény, hogy az elkövetéshez használt lőfegyver a szülői házból származott, ahol azt a jogszabályi előírásokkal ellentétes módon tárolták. Ez a körülmény rámutat arra, hogy még a szigorú fegyvertartási szabályozás mellett sem garantált a prevenció sikere, amennyiben a szabályok gyakorlati érvényesülése és az információk összhangolt értékelése hiányos marad (ELSTERMANN–BUCHWALD 2009; BÖCKLER et al. 2013). A winnendeni eset rendészeti tanulsága, hogy a *leakage* indirekt formáinak figyelmen kívül hagyása nem a kockázat hiányát, hanem annak felismeretlenségét jelzi. A szakirodalom hangsúlyozza, hogy az ilyen viselkedési és kommunikációs mintázatok – különösen fegyverekhez való hozzáféréssel párosulva – preventív értékelést indokolnak (MELOY et al. 2012; HOFFMANN–ROSHDI 2013).

A tragédia egyúttal rámutatott a mentális problémák korai felismerésének, valamint az intézmények közötti információmegosztás hiányosságainak jelentőségére. A család, az iskola, az egészségügyi ellátórendszer és a rendészeti szervek között nem alakult ki olyan együttműködési mechanizmus, amely lehetővé tette volna az eskalációs folyamat megszakítását, így rendszerszintű prevenció kudarcaként értelmezhető (BONDÜ–SCHEITHAUER 2011; BÖCKLER et al. 2013).

Köln, Németország (2007) – a sikeres intézményi és rendészeti beavatkozás

Az európai kontextusban a kölni eset az iskolai ámokfutások megelőzésének ritka, ugyanakkor kiemelten tanulságos példajaként értelmezhető. A 2007 novemberében feltárt és megghiúsított támadásnak különös jelentősége van, mivel egy évvel korábban, 2006 novemberében Emsdetten városában is iskolai lövöldözés történt, amely fokozta a német társadalom és a rendészeti szervek érzékenységet az iskolai fenyegetések iránt (BÖCKLER et al. 2013).

2007. november 18-án a kölni rendőrség őrizetbe vett egy 18 éves fiataalt és 17 éves társát, akik hónapokon keresztül készültek egy erőszakos támadás végrehajtására a Geschwister Scholl Realschule intézményében. Az előkészületek során fegyverek beszerzését tervezték, áldozati listákat állítottak össze, valamint a támadást tudatosan az emsteteni támadás évfordulójára kívánták időzíteni. A fiatalabb elkövető fokozott érdeklődést mutatott a columbine-i iskolai lövöldözés iránt, amely a *leakage* klasszikus mintázataként értelmezhető (HOFFMANN–ROSHDI 2013). Az eset megelőzésének kulcsa a kortárs közösség, az intézményi és rendészeti szereplők felelősségteljes reakciója volt. A diákok jelzéseit az intézmény nem bagatellizálta, hanem haladéktalanul továbbította a rendőrség felé. A házkutatások során lefoglalt fegyverek és dokumentumok egyértelműen igazolták az előkészítési szakasz előrehaladottságát. Bár az ügy súlyos pszichés következményekkel járt – a 17 éves elkövető a nyomozás során öngyilkosságot követett el –, a beavatkozás eredményeként sikerült megakadályozni a tömeges erőszakcselekmény bekövetkezését (BÖCKLER et al. 2013).

Rendészeti értelmezésben a kölni eset egyértelműen igazolja, hogy a *leakage* időben történő felismerése, az iskolai jelzőrendszerek működőképessége és az oktatási intézmények és rendészeti szervek közötti protokollalapú együttműködés képes hatékony prevenció eredményt elérni.

A prevenció sikerének és kudarcának meghatározó tényezői

A vizsgált esettanulmányok összehasonlító elemzése egyértelművé teszi, hogy az iskolai ámokfutások nem spontán, előzmény nélküli cselekmények, hanem jellemzően egy hosszabb eszkalációs folyamat végpontjai. E folyamat során minden esetben azonosíthatók voltak olyan figyelmeztető jelek – a szakirodalomban *leakage*-ként leírt kommunikációs és magatartási elemek –, amelyek megfelelő felismerés és kezelés esetén lehetőséget kínáltak volna a megelőző beavatkozásra (MELOY et al. 2012).

Az esetek közötti alapvető különbség nem a jelzések meglétében, hanem azok értelmezésében és az azokra adott intézményi és rendészeti reakciók minőségében ragadható meg. Parkland és Winnenden esetében a figyelmeztető jelek több szintén is előfordultak, azonban nem integrálódtak egységes kockázati képpé, a reakciók pedig fragmentáltak és késedelmesek voltak. Ezzel szemben South Pasadena és Köln példái azt demonstrálják, hogy a *leakage* korai felismerése és az azonnali, összehangolt intézményi fellépés képes

megszakítani az erőszakos eskaláció folyamatát (CORNELL 2020; SILVA – GREENE-COLOZZI 2022).

A strukturális tényezők szintén meghatározó szerepet játszanak. Az Amerikai Egyesült Államokban a fegyverekhez való könnyebb hozzáférés és a töredezett prevenciós rendszer jelentős kockázati tényezőként jelenik meg, míg a winnendeni eset rámutat arra, hogy a szigorú fegyvertartási szabályozás önmagában nem elegendő, ha annak gyakorlati érvényesítése és az információk integrációja hiányos.

A négy eset összevetése alapján megállapítható, hogy az iskolai ámokfutások megelőzésének kulcsa nem kizárólag a fenyegető jelzések észlelésében, hanem azok rendszerszintű értelmezésében és a gyors, összehangolt reakcióban rejlik (PETERSON–DENSLEY 2021).

Összegzés és következtetések

A tanulmány eredményei alapján megállapítható, hogy az iskolai ámokfutás nem csupán ritka, extrém erőszakos eseményként, hanem megelőzhető rendészeti kockázatként is értelmezhető. A nemzetközi szakirodalom és az elemzett esettanulmányok egyaránt azt igazolják, hogy a cselekménytípus kialakulása egy hosszabb, fokozatosan eskalálódó folyamat eredménye, amely során az elkövetők előzetes figyelmeztető jeleket közvetítenek környezetük felé.

A fogalmi és elméleti keretek tisztázása rámutatott arra, hogy az iskolai ámokfutás minőségileg elkülönül az iskolai erőszak egyéb formáitól, a terrorcselekményektől és az egyedi, célzott emberölésektől. Az eltérő motivációs háttér, a szimbolikus célpontválasztás, az előkészítettség magas foka és a gyakran önpusztító kimenetel együttesen indokolják, hogy a rendészeti kockázatelemzésben önálló kategóriaként jelenjen meg.

A tanulmány központi elemét képező *leakage* jelenség elemzése egyértelműen alátámasztotta, hogy a figyelmeztető jelek felismerése és szakszerű értelmezése kulcsszerepet játszik a prevencióban. A sikertelen, illetve a sikeresen megelőzött esetek összevetése rávilágított arra, hogy a megelőzés hatékonysága nem a jelzések pusztá meglétén, hanem azok integrált értelmezésén és az intézményi válaszreakciók összehangoltságán múlik.

Rendészeti szempontból az iskolai ámokfutások megelőzése preventív megközelítést igényel, amelyben a hangsúly a korai kockázatértékelésen, az információk elemzésén és az intézmények közötti együttműködés koordinálásán van. A hatékony prevenció nem kizárólag rendészeti feladat, hanem az oktatási, gyermekvédelmi és mentálhigiénés rendszerekkel való multidiszciplináris együttműködést feltételez.

Összegzőként megállapítható, hogy jelen tanulmány a fogalmi és elméleti keretek tisztázásával, a *leakage* jelenség értelmezésével és külföldi esettanulmányok elemzésével hozzájárul az iskolai ámokfutás mint rendészeti kockázat hazai elméleti megalapozásához. A kutatás következő szakasza a magyarországi esetek bemutatására, valamint a megelőzésben rejlő gyakorlati és innovatív lehetőségek elemzésére fókuszál, különös tekintettel a hazai oktatási környezet sajátosságaira és a kockázatkezelés rendészeti szempontú fejlesztésére.

Felhasznált irodalom

- BANDURA, Albert (1977): *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- BLAIR, J. Pete – SCHWEIT, Katherine W. (2014): *A Study of Active Shooter Incidents in the United States between 2000 and 2013*. Washington, D.C.: Texas State University – Federal Bureau of Investigation – U.S. Department of Justice. Online: www.fbi.gov/file-repository/active-shooter-study-2000-2013-1.pdf
- BONDÜ, Rebecca – SCHEITHAUER, Herbert (2011): Explaining and Preventing School Shootings: Chances and Difficulties of Control. In HEINZ-GERHARD, H. – MALTHANER, S. (szerk.): *Control of Violence*. Springer, 295–314. Online: https://doi.org/10.1007/978-1-4419-0383-9_12
- BORUM, Randy – CORNELL, Dewey – MODZELESKI, William – JIMERSON, Shane R. (2010): What Can be Done about School Shootings? A Review of the Evidence. *Educational Researcher*, 39(1), 27–37. Online: <https://doi.org/10.3102/0013189X09357620>
- BÖCKLER, Nils – SEEGER, Thorsten – SITZER, Peter – HEITMEYER, Wilhelm (2013): *School Shootings. International Research, Case Studies, and Concepts for Prevention*. New York: Springer. Online: <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5526-4>
- CORNELL, Dewey (2020): *School Violence. Fears versus Facts*. [h. n.]: Routledge.
- DANIELS, Jeffrey A. et al. (2007): A Content Analysis of News Reports of Averted School Rampages. *Journal of School Violence*, 6(1), 83–99. Online: https://doi.org/10.1300/J202v06n01_06
- ELSTERMANN, Heike – BUCHWALD, Petra (2009): *Amokläufe und schwere Gewalt an deutschen Schulen-Stand der Dinge*. Bergische Universität Wuppertal, Fachbereich für Bildungs- und Sozialwissenschaften. Online: <http://petra-buchwald.de/wp-content/uploads/2018/01/Elstermann-Heike-Buchwald-Petra-2009.-Amokl%C3%A4ufe-und-schwere-Gewalt-an-deutschen-Schulen-Stand-der-Dinge.pdf>
- Federal Bureau of Investigation (2018): FBI Statement on the Shooting in Parkland, Florida. *Federal Bureau of Investigation*, 2018. február 16. Online: www.fbi.gov/news/press-releases/fbi-statement-on-the-shooting-in-parkland-florida
- Florida Department of Law Enforcement (2019): *Marjory Stoneman Douglas High School Public Safety Commission Report*. Florida Department of Law Enforcement.
- HOFFMANN, Jens – ROSHDI, Karoline (2013): School Shootings in Germany: Research, Prevention Through Risk Assessment and Threat Management. In BÖCKLER, Nils – SEEGER, Thorsten – SITZER, Peter – HEITMEYER, Wilhelm (2013): *School Shootings. International Research, Case Studies, and Concepts for Prevention*. New York: Springer, 363–378. Online: https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5526-4_16
- KULCSÁR Gabriella (2014): *Az iskolai átokfutások etiológiája és a prevenció lehetőségei* (Doktori disszertáció tézisei). Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Online: <https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/kulcsar-gabriella/kulcsar-gabriella-muhelyvita-tezisek.pdf>
- LANGMAN, Peter (2022): *Warning Signs. Identifying School Shooters Before They Strike*. Tantor Media Inc.
- LANKFORD, Adam (2015): Mass Shooters in the USA, 1966–2010: Differences between Attackers who Live and Die. *Justice Quarterly*, 32(2), 360–379. Online: <https://doi.org/10.1080/07418825.2013.806675>
- LANKFORD, Adam (2016): Public Mass Shooters and Firearms: A Cross-National Study of 171 Countries. *Violence and Victims*, 31(2), 187–199. Online: <https://doi.org/10.1891/0886-6708.vv-d-15-00093>
- LEARY, Mark R. – KOWALSKI, Robin M. – SMITH, Laura – PHILLIPS, Stephen (2003): Teasing, Rejection, and Violence: Case Studies of the School Shootings. *Aggressive Behavior*, 29(3), 202–214. Online: <https://doi.org/10.1002/ab.10061>

- LEVIN, Jack – MADFIS, Erik (2009): Mass Murder at School and Cumulative Strain: A Sequential Model. *American Behavioral Scientist*, 52(9), 1227–1245. Online: <https://doi.org/10.1177/0002764209332543>
- LOPEZ, Robert J. (2014): 2 Students Held in Mass Shooting Plot at South Pasadena High, Police Say. *Los Angeles Times*, 2014. augusztus 18. Online: www.latimes.com/local/lanow/la-me-ln-police-arrest-students-mass-shooting-plot-20140818-story.html
- LORD, Vivian B. – SLOOP, Michael W. (2010): Suicide by Cop: Police Shooting as a Method of Self-Harming. *Journal of Criminal Justice*, 38(5), 889–895. Online: <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2010.06.004>
- MCCAULEY, Clark – MOSKALENKO, Sophia (2017): Understanding Political Radicalization: The Two-Pyramids Model. *American Psychologist*, 72(3), 205–216. Online: <https://doi.org/10.1037/amp0000062>
- MELOY, J. Reid – O'TOOLE, Mary E. (2011): The Concept of Leakage in Threat Assessment. *Behavioral Sciences & the Law*, 29(4), 513–527. Online: <https://doi.org/10.1002/bsl.986>
- MELOY, J. Reid – HOFFMANN, J. – GULDIMANN, A. – JAMES, D. (2012): The Role of Warning Behaviors in Threat Assessment: An Exploration and Suggested Typology. *Behavioral Sciences & the Law*, 30(3), 256–279. Online: <https://doi.org/10.1002/bsl.999>
- MOGHADDAM, Fathali (2005): The Staircase to Terrorism: A Psychological Exploration. *American Psychologist*, 60(2), 161–169. Online: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.60.2.161>
- NEWMAN, Katherine S. et al. (2004): *Rampage. The Social Roots of School Shootings*. New York: Basic Books.
- PETERSON, Jillian – DENSLEY, James (2021): *The Violence Project. How to Stop a Mass Shooting Epidemic*. New York: Abrams Press.
- Reuters (2009): Teenage Gunman Kills 15 in German School Attack. *Reuters*, 2009. március 11. Online: www.reuters.com/article/world/us/teenage-gunman-kills-15-in-german-school-attack-idUSTRE52A27H/
- SILVA, Jason R. – CAPELLAN, Joel A. (2019): The Media's Coverage of Mass Public Shootings in America: Fifty Years of Newsworthiness. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 43(1), 77–97. Online: <https://doi.org/10.1080/01924036.2018.1437458>
- SILVA, Jason – GREENE-COLOZZI, Emily (2022): What We Know about Foiled and Failed Mass School Shootings. *Rockefeller Institute of Government*, 2022. augusztus 10. Online: <https://rockinst.org/issue-area/what-we-know-about-foiled-and-failed-mass-school-shootings/>
- VOSSEKUIL, Bryan (2004): *The Final Report and Findings of the Safe School Initiative: Implications for the Prevention of School Attacks in the United States*. Washington, DC: U.S. Secret Service & U.S. Department of Education. Online: www.ojp.gov/library/publications/final-report-and-findings-safe-school-initiative-implications-prevention